

Grzegorz Piątek

Dziesięć lat z przedsiębiorcami : duszpasterstwo "Talent" jako przykład realizacji społecznej misji sercanów

Symposium 13/1(18), 7-16

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. mgr lic. Grzegorz Piątek SCJ
koordynator Duszpasterstwa Przedsiębiorców „Talent”

DZIESIĘĆ LAT Z PRZEDSIĘBIORCAMI. DUSZPASTERSTWO „TALENT” JAKO PRZYKŁAD REALIZACJI SPOŁECZNEJ MISJI SERCANÓW

1. Społeczna misja sercanów w świetle Konstytucji Zgromadzenia

Konstytucje, będące dokumentem fundamentalnym dla funkcjonowania każdego zgromadzenia zakonnego, zawierają m.in. wskazania dotyczące głównych kierunków działania danego zgromadzenia oraz metod ich realizacji. W świetle Konstytucji SCJ¹ jednym z takich istotnych kierunków jest społeczne zaangażowanie, które rodzi się z racji historycznych, teologicznych oraz wyzwań wynikających z aktualnej sytuacji świata.

Racje historyczne

W numerze 26. Konstytucji SCJ sformułowano nakaz życia dziedzictwem założyciela Zgromadzenia ks. Leona Dehona (1843-1925) i jego duchowością. Jego życiowe zaangażowania, dokonania i plany, a także przekonania postawiono za wzór dla jego duchowych synów w ich osobistym i wspólnotowym wysiłku naśladowania Chrystusa. Z historycznych dokonań Założyciela Konstytucje doceniają przede wszystkim jego wysiłek zmierzający do poznania zła tkwiącego w społeczeństwie i zrozumienia jego przyczyn (por. nr 4), apostołstwo nacechowane

czujną uwagą skupioną na ludziach i troskę o czynne zapobieganie duszpasterskim brakom Kościoła w jego czasach (por. nr 5). Podkreśla się jego dążenie do wprowadzenia w świecie królestwa sprawiedliwości i miłości (por. nr 32), co wymagało troski o formację kleru i świeckich oraz aktywnej obecności wśród ludzi, posuniętej aż do poświęcenia własnego życia i środków materialnych najbardziej potrzebującym (por. nr 52). W numerze 7. przypomniano, że ks. Dehon, będąc zaangażowanym w przemianę świata, oczekiwał od swoich zakonników, ażeby go naśladowali, stając się prorokami miłości i sługami pojednania ludzi i świata w Chrystusie.

Racje teologiczne

Konstytucje SCJ ukazują, że społeczne zaangażowanie Założyciela Zgromadzenia motywowane było przede wszystkim racjami teologicznymi. Niezwykle głębokie zjednoczenie ks. Dehona z Chrystusem sprawiło, że był wrażliwy na grzech, który osłabiał Kościół i stawał się przyczyną zła, gdyż sprzeciwiał się miłości Chrystusa. Sytuacja ta skłaniała go do reakcji, polegającej na pogłębianiu zjednoczenia z Sercem Jezusa i budowaniu Jego Królestwa (por. nr 4), żarliwym apostołstwie oraz uwadze skierowanej na ludzi potrzebujących (por. nr 5).

Książd Dehon w swoim przyłgnięciu do Chrystusa i aktywnej odpowiedzi na Jego wolę jawi się jako wzór do naśladowania dla swoich duchowych synów. Mają oni tak samo stanąć z Chrystusem w służbie Królestwa, o czym mówią Konstytucje w części II A. Przypominają one tam o solidarności Chrystusa z ludźmi (por. nr 10, 29) i o pozytywnych skutkach odkupienia (por. nr 12). Tak więc z wiary w Chrystusa, który utożsamiał się z ludźmi (por. Mt 25,40; Łk 4,18-19), zwłaszcza tymi najbardziej potrzebującymi, ma wypływać dążenie do doskonałej miłości, której istotnym wyrazem jest gorliwość apostołska, mająca na celu m.in. przemianę świata, obciążonego wielorakim złem².

Wyzwania współczesności

Podobnie jak miało to miejsce w życiu ks. Dehona, tak i dzisiaj potrzebna jest odpowiedź na rodzące się wyzwania. „Wiemy, że świat dzi-

siejszy przepojony jest ogromnym wysiłkiem zmierzającym do wyzwolenia: z tego, co rani godność człowieka i zagraża urzeczywistnieniu jego najgłębszych aspiracji, a więc prawdy i sprawiedliwości, miłości i wolności” (nr 36). Dlatego Konstytucje SCJ jednoznacznie wymagają od sercanów wydawania owoców charyzmatu Założyciela we współczesnym świecie (por. nr 1). Mając na względzie historyczny wzór ks. Dehona, winni odczytywać nowe znaki czasu i włączać się w życie współczesnego Kościoła, by włożyć twórczy wkład w budowanie w świecie królestwa sprawiedliwości i miłości (por. nr 32). Już od kandydatów do Zgromadzenia wymaga się odkrycia, że do sercańskiego życia zakonnego „należy działalność apostołska, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb współczesnej społeczności” (nr 94).

Konstytucje wskazują wiele konkretnych postaw, w których ma się wyrażać społeczna misja współczesnych sercanów. Numer 18. mówi o dyspozycyjności i miłości dla wszystkich, zwłaszcza dla najbardziej potrzebujących. W numerze 22. mowa jest o służebnym pełnieniu różnych zadań w solidarności z ludzkością i całym stworzeniem. Następnie przypomina się o życiu w skutecznej solidarności z ludźmi (por. nr 29), która zakłada m.in.: uczestniczenie poprzez pracę w życiu ludzi naszych czasów (por. nr 48), poszukiwanie skromnego i prostego stylu życia (por. nr 49), zmianę mentalności i postaw wobec wyzwania, jakie stanowi nędza (por. nr 50), konieczność unikania wszelkich form niesprawiedliwości społecznej i budzenia sumień, które winny być wrażliwe na wymogi sprawiedliwości (por. nr 51). Sercańskie wspólnoty mają świadczyć o możliwej jedności między ludźmi i służyć jej budowaniu (por. nr 59).

Wezwanie do uczestnictwa

W świetle Konstytucji SCJ społeczne zaangażowanie na różnych polach jest jedną z głównych cech charakteryzujących misję Zgromadzenia. Jako takie, powinno stanowić jedno z ważnych kryteriów oceny jakości sercańskiego życia indywidualnego i wspólnotowego oraz podejmowanych projektów. Wspomniane przesłanki historyczne i teologiczne oraz wyzwania współczesnego świata mają motywować do czujnej i aktywnej troski o promocję godności osoby ludzkiej w różnych wymiarach.

Ostatni numer Konstytucji, mówiąc o aktywnym uczestnictwie sercanów w przemianach współczesnego świata i Kościoła, przypomina o potrzebie stałej refleksji nad misją, formami obecności i świadectwa zakonników w nadchodzącej przyszłości.

2. Duszpasterstwo Przedsiębiorców „Talent”

To, co powiedziano tu na temat społecznej misji sercanów, znalazło ukonkretnienie w rozpoczętej w 1999 roku działalności duszpasterskiej w środowisku polskich przedsiębiorców i pracodawców. Podjęte działania są próbą odpowiedzi na nowe wymagania współczesności oraz dowodem na umiejętność odczytywania nowych znaków czasu, włączenia się w życie współczesnego Kościoła i wniesienia twórczego wkładu w budowanie w świecie królestwa sprawiedliwości i miłości. Są swoistą kontynuacją działań założyciela Zgromadzenia ks. Dehona, który w latach 1876-1881 organizował w Saint-Quentin systematyczne spotkania dla przedsiębiorców, stając się jednym z pierwszych duszpasterzy ludzi biznesu.

Duszpasterstwo

11 grudnia 1999 roku, kiedy rozpoczynało się pierwsze spotkanie kilku przedsiębiorców i księży sercanów w budynku Wyższego Seminarium Misyjnego w Stadnikach, nie było wiadomo, czy spotkania będą kontynuowane i jakiego nabrają kształtu. Stopniowo okazywało się, że nie należy tworzyć kolejnego stowarzyszenia czy zrzeszenia służącego interesom tej czy innej grupy branżowej. Zarówno przedsiębiorcy, jak i księża zaczęli rozumieć, że najlepsza – i właściwa dla działań Kościoła – jest forma spotkań duszpasterskich.

Duszpasterstwo w sensie ścisłym to „zorganizowana działalność zbawcza Kościoła, polegająca na służbie wobec człowieka (diakonia) przez głoszenie słowa Bożego, sprawowanie ofiary (Eucharystia) i sakramentów oraz interpersonalne kontakty religijne, a także na chrześcijańskim świadectwie życia”³. Ponadto działalność ta ma prowadzić do włączenia się we wspólnotę z Bogiem i ludźmi, a następnie trwania

w niej przez Jezusa Chrystusa. Należy pamiętać, że wszystko to dokonuje się w zmieniających się warunkach życia, a celem podejmowanych wysiłków jest osiągnięcie pełni eschatycznej⁴.

W świetle przytoczonej definicji duszpasterstwa należy patrzeć na motywy działania księży sercanów i świeckich organizujących spotkania dla ludzi biznesu. W ostatecznym rozrachunku idzie o ich uświęcenie i zbawienie, o uświadomienie, że twórcze zaangażowanie w przemianę świata, tworzenie miejsc pracy i wytwarzanie bogactwa jest szczególnym powołaniem, odpowiedzią na wezwanie Boga Stwórcy do naśladowania Go.

Dla przedsiębiorców

Duszpasterstwo „Talent” powstało dzięki inicjatywie przedsiębiorców, funkcjonuje w dużej mierze dzięki ich zaangażowaniu i pomocy, im też przede wszystkim służy. Próbuje uświadomić znaczenie życia duchowego, rolę samokierowania skutecznym zarządzaniem, chce przekonać, czy raczej przypomnieć, że ćwiczenia duchowe wydają owoce w codziennej pracy⁵.

Ponadto duszpasterstwo przypomina o powołaniu świeckich do świętości, odwołując się do nauczania II Soboru Watykańskiego zawartego w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*. Stwierdza ona, że wszyscy członkowie Kościoła są powołani do świętości. Każdy ochrzczony jest pełnoprawnym członkiem wspólnoty chrześcijańskiej i ontologicznie uczestniczy w świętości Kościoła. Każdy zobowiązany jest do etycznego i osobistego dążenia do świętości. Świętość nie jest przywilejem nielicznych. Ewangelista Mateusz przekazuje nam wzniosłe wezwanie: „Bądźcie więc wy doskonali, jak doskonały jest Ojciec wasz niebieski” (Mt 5,48). Dzięki świętości poszczególnych osób również w realiach ziemskich rozwija się bardziej godny człowieka sposób życia⁶.

Przesłanie to dotyczy również przedsiębiorców i jest tym ważniejsze, im więcej problemów występuje w życiu gospodarczym. Należy przy tym pamiętać, że nie ma jednej drogi realizacji świętości w życiu świeckim. Wiele zależy od określonych warunków, w których przyszło komuś żyć i pracować. Rozumiał to świetnie Jan Paweł II, który w trakcie jednej z katechez powiedział: „Istnieje zatem wiele aspektów i form świętości

chrześcijańskiej dostępnej dla świeckich, żyjących w różnych warunkach, w których wezwani są do naśladowania Chrystusa i mogą otrzymać łaskę konieczną do spełnienia swej misji w świecie. Ich wszystkich Bóg zaprasza, by szli drogą świętości i wskazywali ją swym towarzyszom życia i pracy w świecie rzeczywistości doczesnych⁷.

Aby realizować świętość i sprostać wysokim wymaganiom życia, potrzebna jest odpowiednia duchowość dla świeckich. Wielkim zadaniem Duszpasterstwa „Talent” jest promowanie i rozwijanie duchowości świeckich ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb przedsiębiorcy. Bez głębokiego życia duchowego przedsiębiorcy nie spełnią swej specyficznej roli w Kościele i ojczyźnie. Dlatego muszą umacniać swą jedność z Chrystusem, stanowiącą podstawę każdej duchowości chrześcijańskiej, mieć czas na osobistą modlitwę, liturgię i życie sakramentalne⁸. Spotkania „Talentu” stwarzają dogodną okazję do praktyk religijnych, pogłębienia kontaktu z Chrystusem i spojrzenia na codzienność z perspektywy życia duchowego.

Dla Kościoła

Duszpasterstwo „Talent” ma również na celu służbę Kościołowi, promując laikat chrześcijański w perspektywie nowych czasów i stojących przed Kościołem wyzwań. Rozwój eklezjologii pozwolił dostrzec wielką siłę i znaczenie świeckich. W nich samych wzrosła też świadomość ich misji w życiu Kościoła. Należy robić wszystko, aby coraz więcej osób świeckich rozumiało, że jest powołanych do działania i mających specyficzną odpowiedzialność, inną od odpowiedzialności tych, którzy sprawują kapłaństwo urzędowe⁹.

Świeccy nie spełnią właściwie swej misji w Kościele bez odpowiedniej formacji, dotyczącej zwłaszcza życia duchowego, doktryny wiary i zagadnień społecznych. Duszpasterstwo „Talent” swoimi działaniami formacyjnymi i edukacyjnymi chce pomóc świeckim przedsiębiorcom w zdobyciu odpowiedniej wiedzy, odkrywając przed nimi wielki skarb Kościoła, jakim jest jego nauczanie społeczne¹⁰.

Drugim aspektem służby naszego duszpasterstwa Kościołowi jest próba zmiany postrzegania roli przedsiębiorcy i samej działalności gospodarczej przez duchownych. O skali związanych z tym problemem

wyzwań świadczy wypowiedź amerykańskiego teologa i ekonomisty M. Novaka: „Jest więc smutnym faktem z socjologii wiedzy w Kościołach chrześcijańskich, że tak niewielu teologów i przywódców religijnych rozumie ekonomię, przemysł, wytwórczość, handel i finanse. Wydaje się, że wielu zatrzymało się na przedkapitalistycznych sposobach rozumowania. Niewielu pojmuje prawa rozwoju, wzrostu i produkcji. Wielu jednym pociągnięciem sprowadza moralność do moralności dystrybucji. Żądają miejsc pracy, nie rozumiejąc, jak się je tworzy. Żądają podziału dóbr światowych, nie zastanawiając się, jak można te dobra powiększyć. Chcieliby osiągnąć cel bez krytycznej znajomości środków. Twierdzą, że są przywódcami, ale nie opanowali techniki ludzkiego postępu. Ich ignorancja odbiera im autorytet. Ich dobre intencje spotkałyby się z większym uznaniem, gdyby zostały poparte dowodami dbałości i mądrości ekonomicznej”¹¹.

Pilnym i ważnym zadaniem jest więc edukacja duchowieństwa, by lepiej rozumiało mechanizmy współczesnego świata. Potrzebna jest ponadto praca nad zmianą traktowania przedsiębiorcy, który niejednokrotnie postrzegany jest wyłącznie jako potencjalny sponsor kościelnych inicjatyw. Zbyt często i niesłusznie przedsiębiorca i pracodawca przedstawiany jest w kaznodziejstwie w negatywnym świetle, bez uwzględnienia złożoności relacji pracodawca – pracownik.

Dla Polski

Duchowa i społeczna formacja przedsiębiorców i pracodawców jest ważna nie tylko dla nich samych i Kościoła, ale również dla naszej ojczyzny. Trzeba bowiem pamiętać, że prawidłowa działalność ekonomiczna i gospodarcza nie może na dłuższą metę funkcjonować w etycznej próżni, bez oparcia na odpowiednich wartościach, przyjmowanych i wcielanych w życie przez większość obywateli. Cytowany już M. Novak stwierdza: „Nie jest przypadkiem, że demokratyczny kapitalizm pojawił się najpierw w krajach judeochrześcijańskich (i że daje się on zastosować tylko w analogicznych kulturach). Bez pewnych specyficznych poglądów na życie ludzkie i ludzką nadzieję ani demokracja, ani gospodarka rynkowa nie miałyby sensu. Jeśli obywatele demokratycznego kapitalizmu stracą z oczu moralne fundamenty ustroju, ich morale

niechybnie upadnie. Moralna ignorancja stworzy moralny paraliż. Konieczne reformy i postęp nie mogą mieć miejsca, kiedy jednostki tracą z pola widzenia ideały ustroju”¹².

Z przytoczonych względów jednym z celów Duszpasterstwa „Talent” jest kształtowanie moralnej postawy przedsiębiorców. Ważnym narzędziem w tym zakresie jest promowanie nauki społecznej Kościoła, by jej zasady i przyjęte wartości inspirowały ludzi zaangażowanych w życie gospodarcze Polski. Do nich należy bowiem poszukiwanie „odpowiednich sposobów zastosowania tych zasad, co pozwoli im przyczynić się skutecznie do zbudowania bardziej sprawiedliwego i solidarnego społeczeństwa”¹³.

Od wysokiego poziomu moralnego ludzi zależy nie tylko utrzymanie ustroju skutecznie pomnażającego dobra materialne. Zależy od niego również rozwiązanie palących problemów współczesności, takich jak nierówności ekonomiczne, zniszczenie środowiska czy wojny. Są one konsekwencją tego, że rozwój etyczny człowieka nie dotrzymuje kroku rozwojowi intelektualnemu i technologicznemu¹⁴. To jedna z wielkich kwestii współczesności, której nie można dłużej nie dostrzegać i lekceważyć.

3. Dziesięć lat z przedsiębiorcami

Czy warto było podjąć i kontynuować propozycje przedstawione przez przedsiębiorców dziesięć lat temu? Bez wątplenia tak. Udało się nam, tzn. przedsiębiorcom i księżom, lepiej poznać i zrozumieć. Spotkania w „Talencie” stały się okazją do nawiązania przyjaźni, współpracy, pogłębienia więzi z Bogiem i z ludźmi. Odbłyło się ich w ostatnim dziesięcioleciu ponad dwieście. Złożyły się na nie dni skupienia (m.in. w Stadnikach, Koszycach Małych, Piekarach Śląskich, Krakowie, Lublinie czy Bielsku-Białej), rekolekcje wielkopostne (m.in. w Gródku n. Dunajcem), pielgrzymki krajowe i zagraniczne, warsztaty i sympozja naukowe, rajdy turystyczne i spotkania z duszpasterzami w firmach. Z tych wszystkich propozycji skorzystało w sumie ponad cztery tysiące uczestników.

Ze względu na ponaddwumilionową rzeszę przedsiębiorców w Polsce oraz skalę problemów moralnych i ekonomicznych, przed jakimi stoją, pole działania dla „Talentu” jest przeogromne. Doświadczenia zdobyte w pracy z przedsiębiorcami w minionym dziesięcioleciu powinny się stać podstawą do refleksji nad zdynamiczowaniem działalności Polskiej Prowincji Księża Sercanów w zakresie duszpasterstwa tej grupy społecznej. To nie tylko szansa, ale i wielkie zobowiązanie.

Statystyka spotkań „Talentu” w latach 1999-2009

Rok	Dni skupienia	Rekolacje	Pielgrzymki	Warsztaty	Rajdy turystyczne	Inne	Uczestnicy w roku
1999	1	–	–	–	–	–	11
2000	3	–	–	–	–	–	48
2001	14	1	–	–	–	2	150
2002	18	1	1	–	–	1	310
2003	14	2	1	1	–	–	365
2004	14	2	1	1	–	–	470
2005	16	2	2	1	–	–	400
2006	14	2	2	1	2	2	560
2007	12	3	3	1	2	–	430
2008	21	4	2	2	2	1	610
2009	26	4	3	2	1	2	790
Razem	153	21	14	9	7	8	4.144

Przypisy

¹ *Konstytucje i Dyrektorium Generalne Zgromadzenia Księża Najświętszego Serca Jezusowego*, Kraków 1991, s. 330. W dalszej części, by uprościć zapis, odniesienia do Konstytucji będą umieszczone w nawiasach w tekście głównym.

² Wymownym potwierdzeniem dla tych wskazań Konstytucji jest encyklika Benedykta XVI *Deus caritas est*. Papież podkreśla w niej wielokrotnie, że od wiary i kontemplacji Bożej miłości,

ucieleśnionej w Chrystusie, trzeba przechodzić do miłości bliźniego. „Miłość Boga i miłość bliźniego są nierozłączne: są jednym przykazaniem. Jednak obie te miłości czerpią życie z miłości pochodzącej od Boga, który pierwszy nas umiłował. Tak więc nie chodzi tu już o «przykazanie» z zewnątrz, które narzuca nam coś niemożliwego, lecz o doświadczenie miłości darowanej z zewnątrz, i tą miłością, zgodnie ze swoją naturą, należy się dzielić z innymi. Miłość wzrasta poprzez miłość. Miłość jest «Boska», ponieważ pochodzi od Boga i łączy nas z Bogiem, a ten jednoczący proces przekształca nas w «My», które przewyżczą nasze podziały i sprawia, że stajemy się jednym tak, że ostatecznie Bóg jest «wszystkim we wszystkich» (por. 1 Kor 15,28)”. Benedykt XVI, Encyklika o miłości chrześcijańskiej *Deus caritas est* z 25 grudnia 2005 r., Rzym, nr 18.

³ *Encyklopedia Katolicka KUL*, Lublin 1983, t. IV, kol. 390n.

⁴ Por. tamże.

⁵ Por. F. Assländer, A. Grün, *Jak kierować ludźmi?*, Kraków 2009, s. 6-7 i 17-20.

⁶ Por. Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, nr 40, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002.

⁷ Jan Paweł II, *Powołanie świeckich do świętości*, katecheza z 24 listopada 1993 roku, nr 6, w: Jan Paweł II, *Dziela zebrane*, t. VII, *Katechezy*, cz. 2, Kraków 2007, s. 626.

⁸ Na temat duchowości świeckich zob. Jan Paweł II, *Duchowość świeckich*, katecheza z 1 grudnia 1993, w: Jan Paweł II, *Dziela zebrane*, t. VII, *Katechezy*, cz. 2, Kraków 2007, s. 627-629.

⁹ Por. Jan Paweł II, *Promocja laikatu chrześcijańskiego w perspektywie nowych czasów*, katecheza z 21 września 1994 r., nr 1, dz. cyt., s. 690.

¹⁰ Por. tamże, nr 7, s. 692.

¹¹ M. Novak, *Duch demokratycznego kapitalizmu*, Poznań 2001, s. 382.

¹² M. Novak, dz. cyt., s. 380-381.

¹³ Por. Jan Paweł II, *Promocja laikatu chrześcijańskiego...*, dz. cyt., nr 7, s. 692.

¹⁴ Por. C. Anderson, *Cywilizacja miłości. Co każdy katolik może zrobić, by zmienić świat*, Kraków 2009, s. 189.